

Messadi

per la radunanza communal Surses digls 15 da december 2025

Stimadas votantas, stimos votants

La suprastanza communal Az sottametta rapports e propostas davart las suandontas tractandas.

Tractanda 2

Preventiv 2026

La suprastanza communal Az sottametta igl preventiv 2026, siva d'igl avoir tracto extendeidamaintg an collaboraziun cun la direcziun ed igls manaders dallas singulas partiziuns. Igl preventiv corresponda agls prancepis dalla gestiun da finanzas e da contabilitad. El sa restranscha sen igl necessari ed è nia elaboro an detagl.

a) Preventiv digl chint economic

Igl preventiv digl chint economic prevei expensas da CHF 54'683'050.00 ed antradas da CHF 54'541'700.00. Cotras sa resulta en surple d'expensas da CHF 141'350.00 ed en import d'autofinanziaziun da CHF 1'115'550.00. Scu siva digl onn 2023 è igl preventiv nia calculo cun en pe da taglia da 90% dalla taglia cantunala simpla.

Explicaziuns davart las singulas posiziuns

An consequenza dalla **revisiun parziala dalla lescha da taglia digl cantun Grischun**, tgi aintra an vigour igl 01-01-2026, stò igl cumegn da Surses chintar cun sperditas da taglia da passa CHF 300'000.00. Cun la revisiun dalla lescha da taglia preschainta duessan neir realisadas tranter oter maseiras tgi discargian las taglias a famiglias ed allas persungas cun activitad da gudogn. Chegl è nia risguardo angal parzialmaintg aint igl preventiv, percheigl tgi las antradas fiscalas effectivas èn - tenor experientscha - anc adegna cleramaintg sur igl preventiv.

Plaschevlamaintg n'ò igl onn 2025 betg stuia neir paea l'antiera **contribuziun agl menaschi dalla Center da Sanadad Savognin SA**. Digl credit delibero dalla radunanza communal digls 07-04-2025 da CHF 2'000'000.00 per sierar la liquiditad ègl nia duvro anfignen igl de dad oz CHF 1'500'000.00. Igl credit na scroda betg igls 31-12-2025 e figurescha sen la glista digls credits d'impegn ainten l'annexa agl chint annual. Cunchegl tg'ins chinta danovamaintg cun en strèt看 da liquiditad, vignan risguardos igls CHF 500'000.00 restants aint igl preventiv 2026.

Tar las **finanziaziuns spezialas digl provedimaint d'ava e d'ava persa** èn budgetadas grondas prelevaziuns, cunchegl tg'èn previas gronds costs da mantignamaint. Las tariffas digl **current electric** na vignan betg adossadas digl tottatifatg alla populaziun, chegl tgi caschungamademamaintg en'ota prelevaziun.

Tar la posiziun budgetada **'retgav extraordinari' resp. 'expensas extraordinarias' da CHF 15.0 miu.** sa tractigl dalla liquidaziun unica dalla prefinanziaziun per la nova tgesa da scola. Graztga allas amortisaziuns preliminaras gio fatgas, pon neir discargeas igls onns fiscals vegnents.

Sainza risguardar la contribuziun agl menaschi dalla Center da Sanadad Savognin SA menziunada soura, sa resultess en surple d'antradas da CHF 358'650. Siva dallas grondas investiziuns igls onns 2025 e 2026 ins sa stenta d'obtignair puspe en'autofinanziaziun pi ota.

b) Preventiv digl chint d'investiziuns

Tenor igl preventiv digl chint d'investiziuns 2026 èn planisadas investiziuns nettas da CHF 16'687'800.00. La somma dallas investiziuns bruttas monta a CHF 20'017'700.00 e las antradas d'investiziun importan CHF 3'329'900.00. Igl deficit da finanziaziun monta a passa CHF 15.5 miu. L'autofinanziaziun importa CHF 1.1 miu.

Igl è da risguardar tgi vignan terminos gronds projects igl onn 2026, scu la nova tgesa da scola ed igl nov luvratori communal. Igl Juliertrail sa sposta en tant aint igl taimp, la gronda part dallas expensas resultan pero er igl onn 2026.

c) Indicatours da finanzas

Igl grad dall'autofinanziaziun digl preventiv 2026 na contanscha damai betg igls 100% (finanziaziun generada cun agens meds finansials). Impurtanta è pero la situaziun an media siva dalla fusiun da cumegn igl onn 2016. Ed a vista masanga duess igl cumegn contanscher er agl futur en grad d'autofinanziaziun da radond 100%, per garanteir en svilup equilibrio dallas finanzas. Igl grad d'autofinanziaziun budgeto da 7% è d'attribueir, scu menziuno soura, allas grondas investiziuns ed alla contribuziun agl menaschi dalla Center da Sanadad SA.

Las investiziuns digls onns 2025 e 2026 èn extraordinariamaintg otas, an spezial perveia digl project da generaziuns Scola Grava da radond 24'000'000 francs. La situaziun finanziaria actuala lubescha ena tala valour extrema. Scu gio menziuno, ins sa stenta da contanscher siva chestas grondas investiziuns digls davons onns puspe en grad d'autofinanziaziun da \pm 100%.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza communal e la cumischung da gestiun proponan alla radunanza communal d'approvar igl preventiv 2026 preschaint, tgi cuntigna igl chint economic ed igl chint d'investiziuns, cun risguardar las clausulas da bloccada aint igl chint d'investiziuns ed aint igl chint economic.

Tractanda 3

Fixaziun digl pe da taglia communal per igl onn 2026

An connex cun igl preventiv stò neir fixo mintgamai er igl pe da taglia per la taglia sen las antradas e sen la facultad digl cumegn da Surses. Per igl onn 2023 è igl pe da taglia nia sbasso da 100% sen 90% dalla taglia cantunala simpla. Chel pe da taglia duess neir mantignia er per igl onn 2026.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza communal propona alla radunanza communal da fixar igl pe da taglia per la taglia sen las antradas e sen la facultad per igl onn 2026 scu anfignen ossa sen 90% dalla taglia cantunala simpla.

Tractanda 4

Fixaziun dallas quotas per la vendita d'immobiglias a persungas agl exterior per igl onn 2026

Tenor la lescha federala davart igl acquist da bagnis immobigliars antras persungas agl exterior (LAIE/BewG) on igls cumegn da fixar mintgamai las quotas correspondentas. Anfignen ossa èn fixadas chellas per igl noss cumegn scu suonda:

- quota per la vendita or da surbiageidas grondas: 100%
- singuls object da vendaders svizzers: ea
- abitaziuns da sagond mang (esters ad esters): ea

Proposta dalla supranza communal:

La supranza communal propona alla radunanza communal da mantignair las quotas d'anfignen ossa er per igl onn 2026.

Tractanda 5

Project d'investiziun "Renovaziun Veia Cresta, Riom": dumonda per en credit d'impegn da CHF 1'180'000.00

Cun igl project dalla renovaziun dalla Veia Cresta duessan neir renovadas las veias ainten la part dalla vischnanca da Sumvei a Riom tgi è betg anc sanadas, numnadamaintg las veias da Cresta, Bartanga e Sumvei. La Veia Cresta, cun ena lunghezza da 120 m, colliescha la veia sot da Dual, tg'è neida sanada igl onn 2021 cun la Veia Sumvei. La Veia Bartanga, cun ena lunghezza da 43 m, derva igl quartier da Bartanga davent dalla cruschada da Sumvei. Tar la Veia Sumvei è neida sanada igl onn 2015 l'amprema part digl tschancung dalla veia cantunala anfignen tar igl Ual dalla Bartanga. I resta anc igl sagond tschancung anfignen tar igl access alla Veia Prada Setga ordvart la vischnanca cun ena lunghezza da 91 m. La cuvreida neira è donnageda fitg tar tottas treis veias. Er la drenascha dalla surfatscha dalla veia è manglousa. Igl è urgentamaintg necessari d'ena renovaziun.

Descriziun digl project

Igl è previa da far la renovaziun an dus etappas annualas igl 2026 ed igl 2027. L'amprema etappa cumpeglia las veias Bartanga e Sumvei, la sagonda etappa la Veia Cresta. Dapertot duess neir fatga ena nova fixaziun cun ena cuvreida cumbinada stresa da basa/cuvreida. An chel connex duess neir renovo er igl conduct d'ava da Bever tgi sa catta aint igl corp dalla veia ed i duessan neir installos novs conducts d'ava persa an sistem da separaziun. Ultra da chegl ègl necessari d'extender er l'ovra digl provedimaint dalla forza electrica.

Costs digl project

Tenor la stema da costs montan igls costs per las lavours preveidas a CHF 1'180'000.00 (veia: CHF 590'000.00; ava persa: CHF 109'000.00; OE: CHF 255'000.00; provedimaint d'ava: brut CHF 226'000.00, ins pò spitgier contribuziuns da CHF 29'000.00). La precisiun digls costs è tar ±15%.

Las carascheias tenor igl index digls costs da construcziun digl Uffezi federal da statistica (regiun gronda Svizra orientala) anfignen la finiziun dalla construcziun n'èn betg risguardadas ainten la stema da costs e pon neir fatgas valeir.

Proposta dalla supranza communal:

La supranza communal propona alla radunanza communal d'approvar la dumonda da credit da CHF 1'180'000.00 per la renovaziun dalla Veia Cresta, Veia Bartanga e la renovaziun parziala dalla Veia Sumvei a Riom. La supranza communal vign incumbensada a madem taimp cun la realisaziun.

Tractanda 6

Project d'investiziun «piglier ord funcziun la staziun da trafo existenta a Talvargas e construeir staziun da trafo nova a Tigignas»: dumonda da credit d'object da CHF 490'000.00

Igl implant da tensiun masanga ainten la staziun da trafo (TS) Tigignas a Talvargas sen la parcella nr. 6958 ò contanschia la sia dirada tecnica da veta da 40 onns e stò neir ramplazzo.

Aint igl rom dalla planisaziun dalla reit - spezialmaintg an vista alla sierezza da provedimaint ed alla stabilitad dalla reit – è igl li actual nia valetu scu insufficientaint. Per igls muteivs suandonts ègl previa perchegl da construeir en bietg da ramplazzamaint nov sen la parcella nr. 6418 a Tigignas:

- li optimo: la nova TS pò neir construeida ainten ena zona per edifezis e stabilimaints publics (ZESP/ZöBA).
- sierezza da provedimaint augmentada: cun igl nov li pò neir realisada agl avigneir ena colliaziun cun Savognin (igl trasse è avantmang). Chegl augmanta la sierezza da provedimaint, essend tgi las vischnancas da Riom e Parsonz na vignan betg ple alimentadas a moda radiala. Oz è pertutgia igl antier provedimaint an cass d'en disturbi.
- optimaziun dalla reit: igl implant da tensiun masanga nov vign ad integrar tranter oter las sorteidas Radons, Talvangas scu er igl nov bietg dalla TS Mezvei. Cotras ins pò demontar la lengia ordavert existenta tranter Riom e la nova TS Tigignas (ca. 2 km). La lengia ordavert existenta è mal an rap ed ò mano aint igl passo repeteidamaintg ad interrupziuns da provedimaint ed a costs supplementars.

Igl costs d'investiziun montan tenor la stema da costs a totalmaintg radond CHF 490'000.00 excl. TPV. La precisiun digls costs è tar \pm 10%.

Las carascheias tenor igl index digls costs da construcziun digl Uffezi federal da statistica (regiun gronda Svizra orientala) anfignen la finiziun dalla construcziun n'en betg risguardadas ainten la stema da costs e pon neir fatgas valeir.

Proposta dalla suprastanza communal:

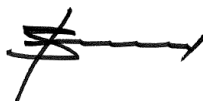
La suprastanza communal propona alla radunanza communal da consanteir alla dumonda da credit da CHF 490'000.00 excl. TPV per piglier ord funcziun la staziun da trafo a Talvangas e construeir ena staziun da trafo nova a Tigignas. La suprastanza communal vign incumbensada a madem taimp cun la realisaziun.

Tinizong, igls 25 da november 2025

Per la suprastanza communal Surses:

Daniel Wasescha
mastral

Beat Jenal
scrivant da cumegn